

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, V SREDO, 29. VIII. 1951

ŠTEV. 60 (429)

Trst nikdar pod Italijo

V Trstu je pretekli teden zasedal glavni odbor Osvobodilne fronte za Svobodno tržaško ozemlje. Na seji so razpravljali o bližnjih se občinskih volitvah v anglo-ameriški coni in skenili, da bodo v vseh občinah skušali ustvariti enotnost in omogočiti enoten nastop vseh političnih skupin. Ponemudno bodo nastopili v okviru Slovansko-italijanske ljudske fronte, drugod pa bo Osvobodilna fronta nastopila s svojo samostojno listo, če ne bi prišlo do sporazuma.

Poročilo na seji je podal podpredsednik glavnega odbora dr. Josip Dekleva. Ko je govoril o volitvah, je dr. Dekleva dejal, da bo osnovno vprašanje vsakega volivca: kakšno je stališče posameznih političnih strank in skupin do rešitve tržaškega vprašanja. Govoril je o znanem stališču italijanskih strank, ki menijo, da je priključitev Trsta k Italiji edina možna rešitev. Isto, čeprav nekoliko bolj prikrito je stališče kominformovcev, ki se skušajo volivcem predstaviti kot edini zagovorniki Svobodnega tržaškega ozemlja.

Dr. Dekleva je poudaril, da je ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja rezultat odločne borbe OF proti priključitvi teh krajev k Italiji in rezultat dosledne podpore, ki jo je dajala tej borbi Jugoslavija. Osvobodilna fronta je odločno proti temu, da bi prišel Trst še kdaj pod Italijo. V sedanjem položaju je združitev obeh con Tržaškega ozemlja nemogoča, ker je cona A danes dejansko italijanska provinca in o usodi Trsta odloča Rim. Zato OF nikakor ne more privoliti v to, da bi se položaj, ki je v coni A, raztegnil tudi na cono B, kjer so si Slovenci v nasprotju z onimi v coni A, priborili popolno enakopravnost z Italijani, kjer imajo bivši koloni svojo zemljo in kjer delavci v delavskih svetih odločajo pri upravljanju tovarn in podjetij. Zahteva po brezpogovorni združitvi obeh con bi pomenila izročitev usode cone B Rimu.

Dr. Dekleva je dalje poudaril, da je navzočnost Jugoslavije v coni B najmočnejše jasnost proti enostranskemu reševanju tržaškega vprašanja. „Mi imamo zato Jugoslavijo kot najzanesljivejšo našo zaveznico v tej naši borbi med drugim zato, kar se zavedamo, da njen odnos do tega ozemlja ni in ne more biti istoveten z odnosom držav tripartitne note ali Sovjetske zveze, katerim je to ozemlje predvsem predmet za izravnavanje medsebojnih obračunov.“

Nato je obširno govoril o vprašanju enot-

Židje se selijo

Pričakujejo, da se bo v prihodnjih treh letih preselilo v Izrael 400.000 Židov iz arabskih in drugih islamskih držav ter okrog 200.000 iz Evrope. Največ Židov bo prišlo iz Severne Afrike. Od 70.000 Židov v Egiptu in 100.000 Židov v Perziji jih je doslej 60.000 izrazilo željo, da bi se preselili v Izrael. V Izrael bo prišlo tudi veliko število Židov iz Turčije.

Kakor trdijo, je 100.000 madžarskih Židov prav tako izrazilo željo, da bi se izselili, vendar jim madžarske oblasti delajo ovire. Iz Romunije, kjer je še vedno 250.000 Židov, se jih mesečno izseli v Izrael 4000 do 5000.

Budapešta. — Na železniški progi Budapešta—Szekesfehervar se je dogodila težka prometna nesreča, ki je zahtevala žrtev nekaj desetnih oseb. Točnih podatkov o žrtvah ni, ker so madžarske oblasti uvedle strogo cenzuro. Zdi se, da se je iztiril brzovlak, ki je trčil ob lokalni vlak, ki je vozil pred njim na isti progi.

nega nastopa Slovencev pri volitvah v okoliških občinah in poudaril, da so nekominformovske slovenske stranke postavile pogoje, ki jih OF ni mogla sprejeti. Kljub temu pa jim bo OF ponovno predlagala, naj privolijo v enoten nastop vseh Slovencev z enotno listo in enotnim programom.

Ob zaključku svojega poročila je dr. Dekleva obrazložil program OF, ki se bo borila

za volivnost conskega sveta, za enakopravnost in priznanje slovenščine kot uradnega jezika, za samostojno slovensko šolsko upravo, za ureditev položaja slovenskih šolnikov, ki še vedno niso stalno nastavljeni, proti zaviranju ustanavljanja slovenskih vzgojnih zavodov in za povrnitev škode, ki jo je prizadel fašizem slovenskim kulturnim in gospodarskim ustanovam.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ v št. Jakobu

vabi na prireditve

Miklova Zala na zgodovinskih tleh

ki bo v soboto, dne 8. septembra ob 18.30 uri

v rojstni vasi Miklove Zale v Svatnah

Oglejmo si vsi edinstveni kulturni dogodek, ki

v zgodovini našega prosvetnega življenja še nima primera

Delovni odbor.

Jugoslovanski narodi niso sami

Vedno večje je zanimanje za borbo jugoslovanskih narodov v demokratičnem svetu in dnevno beremo v listih izjave državnikov o novi Jugoslaviji. Prav tako so pogosti tudi obiski vidnih političnih in kulturnih delavcev iz raznih držav v Jugoslaviji, ki z lastnimi očmi hočejo videti napore Jugoslovancev.

Tako je pred dnevi obiskal Jugoslavijo tudi brazilski podpredsednik Cafe Tilhon, ki je ob tej priložnosti med drugim izjavil, da je posebno zadovoljen s svojim potovanjem po Jugoslaviji tudi zaradi velikega interesa brazilskih narodov za borbo in obrambo svobode ter neodvisnosti, ki jo vodijo jugoslovanski narodi. Dodal je, da je prepričan, da se bodo odnosi med obema državama poglobili v smislu medsebojnega trdnega prijateljstva.

Znani indijski socialist Mahonar Lohi pa je objavil v glavnem glasilu socialistične stranke Indije „Zanata“ članek, v katerem poudarja, da jugoslovanski narodi danes niso sami in da jih milijoni ljudi vsega sveta želijo o tem prepričati. „Želim poudariti posebno zdaj — piše Lohi — ko so incidenti na jugoslovanskih mejah postali vsakdanji dogodek in ko se njihovo število nenehno večja.“

Lohi poudarja pomen naporov Jugoslavije pri vztrajanju na svoji lastni poti in nadaljuje: „Če bi se vsi majhni narodi na svetu trudili, da najdejo lastne poti napredka in svobode, tako kot delajo Jugoslovanci, bi mednarodni sistem kast, ki se zdaj sestoji od petih „bramiliških“ držav in čez 60 narodov-parijev, začel admirati.“

Francija o nemški vojski

Francoska vlada je imela posebno sejo, posvečeno vprašanju ustanovitve evropske armade. Ob tej priložnosti je podpredsednik vlade Georg Bidault izjavil, da je načrt šefa francoske delegacije na konferenci za ustanovitev evropske armade Alpdanha naletel na ugoden sprejem. Načrt temelji na načelu, da mora biti obrambna črta zapadne Evrope postavljena kolikor mogoče bolj proti vzhodu in da mora biti nemški prispevek organiziran v sami Evropi, „kjer bosta ljudstvo in material vseh držav združena do največje mere glede na vojaške potrebe“. V načrtu je tudi, da bo poveljstvo v evropski armadi, ki bo sestavni del sil Atlantskega pakta, odvisno od supernacionalnega telesa, ne pa od ene ali druge države.

Član zunanje-političnega odbora francoske skupščine degolistični poslanec Philip Barres je sporočil, da določa Alpdandov načrt ustanovitev 20 evropskih divizij, od katerih bi bilo 5 do 6 nemških. V evropski armadi bo izvedena enotna vojaška doktrina in standardizacija oborožitve. Uradna jezika bosta začasno francoščina in angleščina.

O istem vprašanju se je izjavil tudi predstavnik francoskega zunanjega ministrstva, ki je dejal, da Francija še vedno nasprotuje

ustanovitvi nemške državne vojske, ker bi to pomenilo ponovno poživitev nemškega generalštaba. Vendar pa bi bilo mogoče priti do kompromisa med „borbenimi skupinami“, kot so jih zahtevali Francozi že od vsega početka — predlagali so, da bi štela taka skupina 5000 mož — in med divizijami, kot jih zahtevajo Nemci in druge države. Predstavnik ministrstva je mnenja, da bi bil kompromis mogoč v tem smislu, da te divizije ne bi bili močnejše od 10 do 12 tisoč mož.

Isto odklonilno stališče do ustanovitve neodvisne nemške vojske so potrdili tudi na seji vlade, ko so izjavili, da pristanejo samo na vključitev nemških vojakov v vseevropsko vojsko. V tem smislu je vlada tudi dala navodila francoski delegaciji, ki se bo o tem vprašanju pogajala v Washingtonu in Otavi. Delegacija bo sicer smela pristati na povečanje teh nemških enot preko prvotno predlagane meje 5000 mož, vendar bo v tem primeru morala zahtevati primerna jamstva proti zopetni poživitvi nemškega generalštaba.

Iz tega je vsekakor razvidno, da Francija sicer prej ko slej precej odločno nastopa proti postavitvi nemške vojske, da pa je v zadnjem času že znatno bolj sprejemljiva za delne kompromise.

Prav ureditev šolskega vprašanja narodne skupine je merilo njene enakopravnosti.

Solsko vprašanje in enakopravnost

V kratkem se bodo spet odprla vrata šol. Spet bodo dan za dnem odhajali naši otroci od doma v šolo, naši študentje pa nas bodo zapustili in se vrnili v mesto. Toda medtem ko bi se morali veseliti, koroški Slovenci, starši in mladina, le z zaskrbljenostjo gledamo začetku novega šolskega leta nasproti.

Naši mali študentje bodo morali ponovno začeti svoje srednješolsko izobraževanje na nemški šoli, ker ministrstvo za pouk še vedno ni moglo rešiti naše zahteve po ustanovitvi slovenske srednje šole. Še vedno mora baje čakati na tozadevno stališče koroške deželne vlade, ki ne ve, kako bi ovrgla naše utemeljitve, da bi lahko ponovno nasvetovala ministrstvu odklonitev naše upravičene zahteve.

Naša kmečka mladina bo tudi letos spet primorana, da se strokovno izpopolnjuje na nemških kmetijskih šolah, ker enodušna zahteva velikega števila naših kmečkih ljudi sicer tako glasnim zaskrbljenecem za demokratizacijo šolstva na Koroškem ne odgovarja njihovi zamisli „demokratizacije“ šolstva, ki je zloraba šolstva v raznarodovalne namene. Dejstvo, da hočejo obiti našo jasno zahtevo po slovenski kmetijski šoli z ustanovitvijo dvojezične šole na Goldbrunnhofu, je naravnost zgodovinski dokaz za to. Za nas, ki poznamo zgodovino in delovanje dvojezičnega Goldbrunnhofa v preteklosti, oživitev te dvojezične šole ni ugoditev naši enodušni zahtevi po slovenski kmetijski šoli, temveč fanal, da se na šolskem področju vračamo v dobo, ko so pod vodstvom Maier-Kaibitscha najstrupenejši sovražniki našega ljudstva iz šole napravili vzgojevališče janičarjev.

Prav tako zgovoren fanal za to dejstvo je neprenehna strupena gonja proti zadnjim ostanikom slovenskega pouka v ljudski šoli. Da sedaj celo javno priznajo, da vodijo vso to borbo nepopoljšljivi šovinisti in se VdU sklicuje na svojo pravico prvenstva v tem vprašanju, je samo novo potrdilo za to, da smo pravilno slutili, kje je treba iskati inscenatorje in očetje te nebrzdane gonje. Zato pa smo tem bolj zaskrbljeni nad razvojem, posebno ko vidimo, kako se uporabljajo spet vse nekdanje preizkušene metode za preprečitev pravične rešitve šolskega vprašanja. Od sklicevanja na demokratično načelo pravice staršev mimo zlorabe goljufanih ljudskih štetij do ugovorov in pedagoških vidikov: sama stara gesla, skovana v kovačnici graditeljev nemškega mostu na Jadran! Na žalost je med njimi veliko število učiteljev, ki so nad današnjo šolsko odredbo „ogorčeni“ in to svojo ogorčenost pokažeje tudi zaupani jim mladini. To delajo tem lažje, ker se jim zaradi tega ni treba bati, — saj se Fujku in njegovim naredbodajalcem ni ničesar zgodilo! In Fujku in njemu podobnim bo v novem šolskem letu ponovno izročena naša šolska mladina... Bojimo se in nihče se ne sme čuditi, da se bodo razni nestrpni učitelji po vsej tej divji gonji le še bolj divje znašali nad našo mladino, da niti ne govorimo o tem, kako bodo izvajali odredbo o dvojezičnem šolstvu.

Naše stališče o pravični rešitvi šolskega vprašanja smo že ponovno jasno izpovedali; naše mnenje o toliko naglašeni „pravici staršev“ smo enako jasno tolmáčili. Samo resnici in jasnosti na ljubo naj bo še enkrat povedano: **Nihče od koroških Slovencev ne zahteva popolnoma slovenske šole** in tozadevna trditve v predlogu socialistične frakcije v deželnem zboru z dne 12. 3. 1951, vsaj v kolikor se tiče koroških Slovencev, ne odgovarja dejstvom. Kar koroški Slovenci trenutno na šolskem področju zahtevamo, je, da se današnja odredba o dvojezičnem šolstvu dejansko izvaja in da so za to izvajanje na razpolago sposobni učitelji, ki prav tako dobro obvladajo slovenski jezik in slovensko kulturo kot poznajo nemščino in nemške kulturne stvaritve.

Zato tudi pozdravljamo socialistični predlog, da deželna vlada odpošlje študijske komisije v Graubünden, da proučijo tamošnje šolske razmere, in na Reko, da se seznanijo z rešitvijo narodnostnega vprašanja v Jugoslaviji. Prepričani smo, da bo pogled čez meje le koristil in pomagal h pravični rešitvi našega nacionalnega vprašanja, ker se nam nikakor ni treba bati, da bi komisije morda ugotovile, da imamo koroški Slovenci preveč pravic in najbolj idealno in najbolj vzorno ureditev šolskega vprašanja. Menda bo prav pogled čez „železno zaveso“ nacionalnim šovinističnim minerjem današnje šolske odredbe pokazal, kaj se pravi enakopravnost. Kolikor nam je znano, so prav koroški novinarji pri svojem lanskem obisku lahko ugotovili, da so Italijani na Reki in v Istri popolnoma enakopravni: da obstojajo tam dvojezični napisi, da imajo Italijani pravico uporabe svojega jezika pred uradi in to v ustnem kakor v pismenem občejanju, da imajo svoje šole, svoje gimnazije in svoje učiteljske, da imajo svoje kulturne ustanove, svoj tisk, pa tudi neokrnjen dostop do najvišjih državnih mest! In vse to ne

le na papirju, temveč se ustavno, zajamčena enakopravnost izvaja tudi v praksi.

Ob taki enakopravnosti in takem pojmovanju demokracije je načelo „pravice staršev“ res demokratsko načelo in ne pomeni zlorabe sile močnejšega nad slabotnim. Dokler pa člen 19 državnega osnovnega zakona, in senžermen-ska manjšinska zaščita, ki jamčita enakopravnost vseh narodnosti v državi, velja ta le za varanje svetovne javnosti in za miniranje šolske odredbe, ki prizna vsaj trohico prostora tudi slovenskemu jeziku, za zahteve koroških Slovencev po enakopravnosti pa po tolmačenju najvišjih avstrijskih oblasti nista „handhabbar“, tako dolgo tudi nanje se naslanjajoča „pravica staršev“ za reševanje šolskega vprašanja ni demokratsko načelo, temveč, kakor trdi to celo avstrijska revija „Die österreichische Nation“ v svoji zadnji številki, v resnici le načelo naših sovražnikov, „ki nosijo v sebi starega duha pogubonosnega nacionalizma tudi še tedaj, ko tega sami ne vedo več“. Prav ureditev šolskega vprašanja narodne skupine je merilo njene enakopravnosti.

Sestanek socialistične internacionale

Kakor znano, so meseca julija ustanovili v Frankfurtu novo socialistično internacionalo, v katero so včlanjene socialistične stranke 32 držav. Takrat so izvolili tudi desetčlansko vodstvo, ki se bo prvič sestalo v Londonu 30. avgusta.

Medtem ko je devet članov tega vodstva stalnih, se deseti član, predstavnik tako imenovane „Canadian Cooperative Commonwealth Federation“, imenuje od časa do časa.

Stalni delegati nove socialistične internacionale so naslednji: za Francijo Louis Levy, za Belgio Victor Larock, za Holandsko Martin Bolle, za Zapadno Nemčijo Erich Ollenhauer, za Italijo Giuseppe Saragat, za Avstrijo Adolf Schärf, za skandinavske države Kaj Bjork in za Veliko Britanijo Morgan Phillips, medtem ko je trenutni nestalni delegat ženska — Betty Massay.

Tri milijone brezposelnih

V svojem poročilu iz Rima poroča pariški list „Le Monde“, da je sedaj v Italiji naraslo število popolnoma brezposelnih na tri milijone ljudi. Tem pa je treba prišteti še dva milijona takih, ki so le od časa do časa zaposleni. Tako znaša po teh vesteh število ljudi brez stalne zaposlitve preko pet milijonov.

Ob koncu leta 1950 je znašelo število brezposelnih dva milijona in pol, pozneje pa so ustavili delo v številnih večjih podjetjih zaradi pomanjkanja naročil ali surovin in zaradi pomanjkanja denarnih sredstev. Največja brezposelnost je vsekar v Južni Italiji, kjer so tudi plače znatno nižje kot na severu.

Italija vrača ladje

Italija je prejšnji teden vrnila FLRJ jadrnico „Ist“, ki so jo bili odvezli Jugoslaviji med okupacijo. Jadrnica ima 350 ton nosilnosti. V kratkem nameravajo vrniti tudi motorni parnik „Vranjic“, ki ima 2400 ton. Ta parnik je v zelo dobrem stanju in je do sedaj plul na italijanskih potniških linijah.

Z izsuševanjem Sinjskega polja so pridobili že 1300 ha obdelovalnih površin

Pred vojno je reka Cetina preplavljala okrog 4300 ha Sinjskega polja in je bilo samo 700 ha sposobnih za obdelovanje. Po velikih izsuševalnih delih v zadnjih dveh letih se je to razmerje popolnoma spremenilo. Na približno 3.000 ha zemlje so že pašniki in njive. Spomladi so posadili okrog 30.000 orehovitih dre in 60.000 gozdnih mladik na Sinjskem polju. Ko bodo ta drevesa dorasla, bo polje zaščiteno pred hladnimi severnimi vetrovi.

Načrt za melioracijo Sinjskega polja vsebuje zgraditev velikih nasipov ob obali reke Cetine ter več podvodnih prekopov in regulacijo reke Cetine. Desni nasip je popolnoma končan, levi pa do polovice. Vsa zboljševalna dela bodo končana prihodnje leto. Ljudstvo Dalmatinske Zagore bo dobilo na ta način 5000 ha rodovitne zemlje. Vrednost kmetijske proizvodnje Sinjskega polja, ki je znašala pred vojno 12 do 14 milijonov din, se bo tako povečala na okrog 180 milijonov dinarjev.

Madrid. — V Španijo je prispela ameriška vojaška in gospodarska misija, ki bo ocenila, koliko pomoči bi morala dobiti Španija, da bi ustvarila učinkovite vojaške sile. Razen tega se zastopniki ameriških misij pogajajo o odstopitvi španskih letalskih in pomorskih oporišč ZDA, in pa o medsebojni pomoči med Španijo in ZDA.

Vloga in pomen OZN

Glavni tajnik Organizacije združenih narodov Trygve Lie je bil za svoje mirovno prizadevanje odlikovan z ameriškim „redom bratstva“. Ob tej priložnosti je imel govor, v katerem je orisal vlogo in pomen OZN v borbi za mirno sožitje narodov in za splošni napredek v svetu.

Govoreč o prizadevanju ZN za ohranitev miru, je Trygve Lie opozoril na važno delo Varnostnega sveta in opomnil na to, da je moral Varnostni svet že v prvih tednih svojega obstoja reševati „trnjeva vprašanja“ Irana, Grčije in Indonezije. Sledile so druge težke naloge: vprašanje Sirije in Libanona, Palestine, Kašmira, incident v Krfskem prelivu, Berlin in italijanske kolonije.

„V vseh teh primerih so Združeni narodi s svojo posredovalno in pomirjevalno metodo, katere so se potrpežljivo in vztrajno posluževali, olajšali napetost, preprečili vojno, kakor na primer v primeru Palestine, Indonezije in Kašmirja, ter ustavili že začete sovražnosti“ je rekel Trygve Lie in nadaljeval:

„Trenutno pa morajo reševati ZN svojo najtežjo nalogo, izvedbo kolektivne vojaške akcije za zavrnitev in poraz napadalca na Koreji. Organizacijo Združenih narodov podpira pri tem velika večina njenih članic, od katerih je 16 taktih, katerih sile se skupno borijo pod zastavo ZN na Koreji, druge pa so prispevale k stvari v obliki zdravniške, gospodarske, finančne ali drugačne pomoči.“

Trygve Lie je nato dejal, da še vedno upa v uspešen zaključek razgovorov v Kesongu, nakar bo mogoče pristopiti k naslednji nalogi, ki čaka OZN na Koreji, k reševanju važnih in zapletenih političnih vprašanj, ZN pa so že pristopili k reševanju obsežnega obnovitvenega načrta na opustošeni Koreji.

Potem je naglasil, da so se ZN v vseh šestih letih svojega obstoja trudili, da bi po možnosti odstranili vzroke za novo vojno, posebno s tem, da so pomagali „odvisnim narodom, da morejo na stalen in miren način dozorevati do lastne državnosti; da so se trudili za premostitev nevarnih razlik med vi-

soko industrializiranimi državami in gospodarsko zaostalimi področji; da so se trudili za preprečitev naravnih katastrof, ki ovirajo napredek človeštva, kakor na pr. nalezljivih boleznih, povodnji in suši, in da so skušali odstranjevati med ljudmi pregrade, ki so jih vzpostavili le nevednost in strah.“

Rekel je, da je na njegovih potovanjih napravljal nanj globok vtis želja vseh narodov, s katerimi je prišel v stik, da bi smeli živeti mirno življenje, nakar je naglasil, da delo za mir ni lahko in tudi ne kratkotrajno.

„Če me vprašate, ali je doživela Organizacija ZN uspeh, vam moram naprej odgovoriti, da je šele pravkar začela s svojim delom. Organizacija ZN ni stroj, ki bi deloval neodvisno od človeške pomoči. To je stroj, ki bo deloval le v primeru, če se ga bodo narodi, katerim bi naj služil, posluževali.“

Končno je dejal, da ni nikoli zanikal, da navdihuje vojna ljudem junaštvo, vztrajnost, iznajdljivost in tovarištvo, a je pristavil:

„Toda prav tako bi nas moral tudi mir navdihovati z najboljšimi lastnostmi. Če se to ne dogaja, imamo v tem dokaz, da moramo opraviti še veliko dela. Podeliti moramo tudi miru tako moč, da bo vplival na predstavo ljudi, moč, da bo vzbujal v njih pripravljenost na velikodušno žrtovanje, kar je zdaj po ne vem kakih krivdi v nas samih monopol vojne.“

Št. Jakob vabi k MIKLOVI ZALI na zgodovinskih tleh

Ta naša igra je podobna fotografiji, na kateri vidimo svoj lastni obraz, slišimo lastno besedo in čutimo lastno kretnjo. Na naših domačih tleh se odigrava dejanje, ki obdaja Zalo in Mirka s kosom našega življenja. Zato tudi ni nič čudnega, da naša „Miklova Zala“ ni igra v navadnem pomenu, marveč je to narodni praznik, katerega svojevrstnemu čaru se le težko odtegneš. „Miklova Zala“ je pozdrav iz tistih časov, ko so tod kmetje veljali iz ust starega Serajnika izpričali: „pomagajmo si sami, ker gospoda za vrnimi zidovi se ne zmeni za nas“, in hkrati je ta „Miklova Zala“ tudi bodrilo za bodočnost.

Spet vas po petih letih vabi št. Jakob k svoji tradicionalni „Miklovi Zali“, ki jo bo Slovensko prosvetno društvo „Rož“ uprizorilo v soboto, dne 8. septembra ob 18.30 uri na zgodovinskem kraju na Miklovem travniku v Svatnah, kjer še danes stojita Miklov in Serajnikov dom z Gradiščem — starodavno šentjakobsko trdnjavo — v ozadju.

Vse, prav vse, iskreno vabi

Slovensko prosvetno društvo „Rož“
Delovni odbor

London. — Razgovori med namestniki ministrov Atlantskega pakta, ki naj bi trajali samo dva dni, so bili podaljšan in bodo trajali še nekaj dni. Namestniki razpravljajo pri svojih razgovorih o dnevnem redu konference ministrov za zunanje zadeve držav Atlantskega pakta v Ottawi, o sprejemu Grčije in Turčije v Atlantski pakt in o proračunskih vprašanjih. Za sedaj je v načrtu, da bodo poglobljena vprašanja na konferenci v Ottawi finančne in gospodarske narave.

Paris. — Pričakujejo, da bodo v Franciji v kratkem za 10 do 12 frankov zvišali ceno kruha, ki znaša sedaj 42 frankov za kilogram. Cena pšenice je bila določena v tej sezoni na 3600 frankov za 100 kg, kar pomeni zvišanje za 1000 frankov, oziroma za približno 39% v primeru z lansko odkupno ceno. Razen vprašanja šolskega pouka spada vprašanje cene pšenice med najbolj pereča vprašanja francoskega javnega življenja.

Washington. — Predsednik ZDA Truman je poslal kongresu poslanico, v kateri zahteva uvedbo strožjega nadzorstva nad cenami. Truman se je izjavil proti zakonski določbi, ki obvezuje ameriško vlado, naj pri določanju cen strogo upošteva povečane proizvodjalne stroške, nastale po izbruhu korejske vojne. Poslanica zahteva, naj se razveljavijo tako kakor tudi vse druge zakonske določbe, ki omogočajo nepravilno zvišanje cen.

Washington. — Francija je obvestila ameriško zunanje ministrstvo, da bo sodelovala na konferenci za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko v San Franciscu.

Jugoslavija se ne bo udeležila konference v San Franciscu

Beograd. (Tanjug). V zvezi s povabilom, ki ga je sprejela vlada FLRJ od vlade ZDA, naj bi sodelovala na konferenci v San Franciscu, sklicani zaradi sklenitve mirovne pogodbe z Japonsko, je vlada FLRJ sklenila, da ne bo sodelovala na tej konferenci.

Predlagano besedilo mirovne pogodbe z Japonsko ne vsebuje določbe, ki bi se neposredno nanašala na katere koli pomembne koristi FLRJ in katere vlada FLRJ ne bi mogla v primernem času rešiti z vlado Japonske po redni diplomatski poti.

Da vlada FLRJ ne sodeluje na konferenci

v San Franciscu, nikakor ne pomeni, da se ne zanima za vprašanje mirovne pogodbe med zavezniki v minuli svetovni vojni in Japonsko. Pomen rešitve tega vprašanja je po njenem mnenju v okviru splošnih naporov za ureditev mednarodnih odnosov in miroljubnega sodelovanja med narodi ne le na področju Tihega oceana, temveč tudi na svetu sploh.

Vlada FLRJ pa glede na obstoječe odnose na svetu, zlasti pa v Aziji, ne vidi možnosti, da bi uspešno sodelovala pri reševanju vprašanj, ki so na dnevnem redu.

De Gasperi gre v Washington

Ameriški zunanji minister Dean Acheson je na tiskovni konferenci izjavil, da je ameriška vlada povabila italijanskega ministerskega predsednika De Gasperija, naj pride po konferenci Atlantskega pakta v kanadski prestolnici Ottawi za tri dni v Washington. V svoji funkciji kot predsednik vlade in zunanji minister bo imel De Gasperi razgovore s predsednikom Trumanom, zunanjim ministrom Achesonom in drugimi predstavniki, in sicer „o zavedah, ki zanimajo obe državi“, kot je izjavil Acheson. Omenil je tudi, da se bodo med drugim razgovarjali tudi o italijanskih zahtevah po spremembi mirovne pogodbe. Računajo, da bo De Gasperi prispel v Združene države Amerike 24. septembra.

Glede spremembe mirovne pogodbe je sporočilo francosko zunanje ministrstvo po svojem glasniku, da je francoska vlada predlagala izmenjavo mnenj med zavezniki, da se najde formula za moralno rehabilitacijo Italije. Glasnik je dejal, da je bile mirovna pogodba sklenjena v času „velikega nezaupanja do Italije“.

ki se je komaj izmotala iz fašizma“ in da vsebuje v predgovoru odstavke, ki se zdijo „zaljivi in neupravičeni“. (Na drugi strani pa je „New York Times“ napisal prav o teh odstavkih, čemu brisati nekaj, kar je zgodovinska resnica.)

Predstavnik je dodal, da je bila Italija sprejeta v atlantski pakt, ne da bi bile odpravljene omejitve, ki jih predvideva mirovna pogodba, in da ni bila sprejeta v Organizacijo združenih narodov, kot to obljublja mirovna pogodba.

Vendar, je pripomnil predstavnik, „ne gre za spremembo pogodbe v pravnem smislu besede“, marveč sta za to mogoči dve poti: ali pristanek vseh držav-podpisnic, ali pa sporazum med Italijo in Varnostnim svetom, ko bo Italija članica OZN. Ker pa je to oboje danes očitno nemogoče, je dejal, zato danes tudi ni mogoče upati v več kot v prilagoditev pogodbe, ki naj Italijo „moralno rehabilitira“. In dejanske izgleda, da se Italija misli zadovoljiti z lepimi besedami.

Amerika kritizira Italijo

Še ni dolgo tega, ko je bila objavljena v ameriškem tisku uničujoča kritika avstrijske gospodarske politike, ko je zdaj na vrsti Italija. Ameriški trgovinski odbor je namreč izjavil v nekem svojem poročilu o gospodarskem razvoju v Italiji, da ima zadnje čase vtis, da italijanska vlada ni dovolj odločno načela gospodarskih vprašanj. Odbor kritizira gospodarsko politiko De Gasperijeve vlade in pravi, da je italijanska vlada skušala omejiti kredite, da bi ohranila nizke cene ter da bi preprečila nadaljnjo inflacijo. Njena edina obramba da je bila previdna finančna politika.

Dalje je rečeno v poročilu, da imajo tako v Italiji kot v tujini vtis da sedanja vlada ni dovolj odločna v gospodarskem načrtovanju in sedanjem izrednem položaju. Poročilo ugotavlja, da je brezposelnost še visoka in da se proizvodna zmogljivost ne izkorišča popolnoma. Nezadovoljstvo, ki je sledilo, je bilo važen činitelj na zadnjih upravnih volitvah.

Hkrati z obsodbo pa izreka poročilo tudi upanje, da bo vsaj malo sprememb v dose-

danji gospodarski politiki vlade, ker je minister Pella voditelj novega ministrstva za proračun.

Iznozemski slavisti o Jugoslaviji

V Sarajevu so bivali mesec dni slavisti desetih evropskih držav, ki so obiskovali seminar srbohrvaščine in jugoslovanske književnosti. Ob zaključku seminarja so imeli tiskovno konferenco za domač in tuj tisk.

Vsi so se zelo povoljno izrekli o Jugoslaviji in bodo odnesli iz nje najboljše vtise. Georges Lucien, ki je živel v Sovjetski zvezi osem let, je dejal, da tam pazijo na tujce pri vsakem koraku, v Jugoslaviji pa se je lahko svobodno sprehajal in si ogledal, kar je dobrega in slabega. Prav tako je lahko stopil v stik z vsakim človekom.

Mlada italijanska slavistka je izjavila, da direktno spoznavanje naroda mnogo bolje razjasni vsako stanje in koristi izboljšanju odnosov in reševanju problemov, ki jih vojnohujskaška propaganda pogosto popolnoma napačno prestavlja.

KOLEDAR

29. avgust, sreda: Obgl. Janeza Krst.
30. avgust, četrtek: Roza Limanska.
31. avgust, petek: Rajmund.

SPOMINSKI DNEVI:

29. 8. 1526 — V bitki pri Mohaču so zmagali Turki, ki so podjarmili Ogrsko in del južnih Slovanov. Zavzeli so tudi Pešto in Beograd. — 1632 — Rojen angleški filozof John Locke. — 1906 — Ameriški Slovenci so si ustanovili v Clevelandu slovensko narodno čitanico. — Izšel ministrski odlok, da naj se Slovenci obvezno uče po šolah slovenskega jezika. — 1935 — Umrli francoski pisatelj Henri Barbuse.
31. 8. 1589 — Uurl v Ljubljani protestantski pisatelj Jurij Dalmatin, prevajalec celotne biblije v slovenski jezik. — 1808 — V Beogradu so odprli univerzo „veliko šolo“. — 1941 — Padel narodni heroj Slavko Slander. — 1947 — Izročena prometu prva pionirska železnica v Jugoslaviji v zagrebškem Maksimiru.

KOTMARA VES

V gozdu na Ruti pri Prebljah je dne 8. avgusta nastal požar in je kmalu zajel večjo površino. V bližini ni nikjer vode, zato so jo morali s traktorjem iz kotmirškega potoka dovažati. Z velikim trudom je končno uspelo ogenj pogasiti.

Nedavno pa smo imeli tudi „ohcet“. Moser Adolf, pd. Mežnarjev, se je odločil, da si izbere družico za življenje. Izbral si je Veračnik Olgo in jo pripeljal na svoj dom. Vesela svatovščina je bila pri Ilnu v Kotmari vesi, ki je potekala v najboljšim razpoloženju. Mlademu paru, iskreno čestitamo in želimo mnogo sreče!

Pa tudi bela žena se je oglasila pri nas. Kajžnikovo mamo smo v nedeljo, 19. t. m., na domačem pokopališču položili k zadnjemu počitku. Bolehala je že dalje časa na vodenici, vendar je še vedno upala, da bo ozdravela. Izguba Kajžnikove mame je tem bolj bridka, ker sta s sinom sama gospodarila na posestvu na Brdih. Zelo jo bo pogrešal sin, ko je izgubil izkušeno oporo v gospodarstvu. Rajno mater je spremilo številno žalnih gostov na njeni zadnji poti. Moški pevski zbor je zapel žalostinke na domu žalosti in ob odprtem grobu. Zalujočemu sinu izrekamo odkrito sožalje, mami pa naj bo domača zemlja lahka!

LABOT

V soboto popoldne je blizu Labota izbruhnil gozdni požar, ki se je kmalu razširil v poseki v obsegu okoli 3000 kvadratnih kilometrov. Ogenj je uničil mlade nasade in povzročil znatno škodo. V več urnem naporu delu se je prihitelim požarnim brambam posrečilo ogenj pogasiti. Požar je nastal verjetno vsled neprevidnega zanetenja ognja.

F. S. Finžgar:

Dekla Ančka

(12. nadaljevanje)

Od fare se je oglasil zvon, Ančka si je pripravila ruto, Janez je zažvižgal po predruju kakor majev kos na vrbi.

Pri obedu je bila vsa družina dobre volje. Dekli sta pripovedovali, kako je stari cerkvenik uhljal otroke, ki so barantali za podobice med kaplanovo pridigo. Lukec jim je pripovedoval zgodbo o tistem možu, ki so ga pajki zapredli, da ga niso dobili sovražniki. Ko je Ančka postavila na mizo tretjo — vthotapljeno — jed, so se vsi še bolj razveselili in hvalo dajali „novi“ gospodinji. Te pohvale je bil Janez tako vesel, da je poklical Lukca, mu stisnil goldinar in ga poslal v krčmo.

„Boljšega naj dal Hitro teci — in ne ubij!“

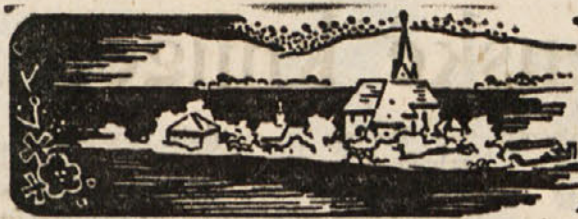
Trčili so, Janez in Ančka prva, z Mihom nazadnje. In še tedaj ga Ančka ni pogledala in je zadela nalašč tako nerodno s kozarcem, da se je polilo.

Miho je zazeblo do srca, postavil je na mizo in ni pil.

„Janez, v Retje pojdejo nekateri. Ali smem popoldne z njimi?“

„Kamor hočete, vsi smete iti! Nisem siten gospodar.“

Janez je pogledal Ančko, pogled je ujel

VIDRA VES

Tilka Nachbar iz znane in ugledne Kropove družine se je poročila. V ponedeljek, dne 20. avgusta t. l., je sklenila z Hanzijem Pikom, p. d. Jančkom, zvezo za življenje. Poročno slavje je bilo v ožjem domačem krogu, nato pa sta se podala novoporočencea, mladi mož in žena, na ženitovanjsko potovanje. Po povratku pa je Hanzij pripeljal Tilko na svoj dom, kjer bosta z združenimi močmi posvetila svoje sile gospodarstvu, ki bo, ker sta oba mlada, zdrava in sposobna tudi uspevala in njima in naraščaju ne bo manjkalo vsega potrebnega za življenje. Medtem, ko novoporočencema iskreno čestitamo in želimo mnogo sončnih dni družinske sreče, izražamo upanje, na nikdar ne bosta pozabila tudi širše narodne družine in vzgajala svoje otroke v zavesti, ki vlada v hiši, iz katere je izšla Tilka, danes mlada Jančkinjal

ŠMARJETA — GRABLJE

Dekleta — neveste iz Šmarjete in Grabljev so se pa res zganile. Kar zaporedoma se možijo. Dobnikovi Tilki, o kateri smo že poročali, je sledila še nekoliko višje zgoraj, Gosakova Milka. Milko si je izbral Čapelnik in jo povedel za svojo ženo in gospodinjo visoko gori pod Rišperk. Slišimo pa, da bodo Milki sledile v sladki zakonski jarem še druge, na primer Kosova Metka in morda še katera, saj jih je še nekaj.

Na Grabljah, pri znanem posestniku Travarju, je bilo v nedeljo popoldne tudi vse živo. Zbirali so se sosedje in svatje, sosedje, da bi se poslovili od Travarjeve Dorice. Svatja pa, da jo spremijo k poroki, ker tudi Dorica je zapustila samsko življenje in se poročila in sicer z mladim Užnikom v Vogrčah.

Obe poroki sta bili v Libučah in v gostilni pri Zelezniku svatovščini. Zelo mnogo je bilo gostov in tudi drugih ljudi se je nabralo iz vseh krajev zelo številno in vse do jutra je trajalo svatovsko veselje.

Obema paroma iskreno čestitamo in želimo srečo na mnoga leta!

ŠMIHEL

Mezarski mojster Alojzij Vauti se je v ponedeljek, 20. t. m., z motornim kolesom ponesrečil. Zvečer v mraku je zavozil v vprego, ki ni bila razsvetljena. Vauti je zadobil močan sunek v prsni koš in notranje poškodbe.

CELOVEC

Preteklo soboto so v Celovcu pokradli kar šest koles. Skupna vrednost ukradenih koles znaša okoli 3850 šilingov.

Po naši zemlji

Na visokem znamenitem našem Plešivcu

Bralcem našega lista ob meji Mežiške doline moram že vnaprej povedati, da tu nimam v mislih onega znamenitega našega Plešivca, kateri predstavlja zadnjega gorskega velikana v verigi Karavank, ki se že nekako vzporeja s Peco in ga sicer uradno imenujejo Uršlja gora. Le-ta je visoka nekaj nad 1700 m, dočim višina našega Plešivca, na katerem se danes nahajam, koleba med 700 in 800 m. In vendar ta naš Plešivec ni nič manj znamenit in pri našem ljudstvu nič manj v čislju kot Plešivec onstram državne meje, ki se meri s Peco in ki predstavlja zelo obiskano, turistično gorsko točko nad Guštanjem in Kotljami, nad domovino Prežihovega Voranca.

Naš Plešivec, o katerem tu govorimo, predstavlja med Celovcem in Spodnjem Rožem naj-

višjo valovito in bregovito široko in dolgo, z dolinicami prepredeno, gorsko planoto, na kateri ždi osem samostojnih in samozavestnih slovenskih kmetij. Jaz poznam doslej sam dve od teh in sicer Krznarjevo in Razajevo. Največja med njimi je zadnja in zame tudi nekam častitljiva v spominih na našo narodno politično preteklost v moji prvi otroški dobi. Dobro se še spominjam, ko me je pred 45. leti vzel nekoč oče na nek zaupniški sestanek za volitev slovenskih deželnih poslancev v Celovec seboj in ko je stari Razaj, Prosekar, oče sedanjega gospodarja, po visokosti svoje postave in odločnosti govora vzbujal največjo pozornost med slovenskim delegati iz Koroške, Starega Razaja — Prosekarja so takrat izvolili tudi za poslanskega kandidata v deželni zbor. Ugled in vpliv med našim ljudstvom pa je moral Prosekar, pravilneje menda Prosekar, poplačati s tem, da so ga leta 1916 skupaj s slovenskim državnim poslancem Grafenauerjem obtožili veleizdaje in ju zaprli v Grazu. Tudi sin tega Razaja, sedanji gospodar, je moral plačati zvestobo do svojega naroda in svoje domovine s tem, da so ga leta 1942 kot uglednega, zavednega Slovenca izselili z družino vred v Nemčijo, potem pa vtaknili v nemško vojaško suknjo. Pri tem pa bi Prosekar ob razsulu Hitlerjeve vojske leta 1945 samo vsled nesporazumljenja pri češkem Narodnem Vyboru izgubil skoraj življenje. Prosekar se je namreč pustil predvesti kot Slovenec pred češki narodni vojaški „Svet“ in ko ga vodilni organ tega sveta vpraša po narodnosti in Razaj odločno izpove, da je Slovenec, zatuli vodja Sveta: „Ob steno ž njim.“ K sreči se je Prosekar takrat hitro znašel v tej kočljivi situaciji in je dejal „Ne češki Slovenec, marveč Slovenec ob jugoslovanski meji!“ In to mu je rešilo življenje. Čehi namreč imenujejo Slovake, češke državljane, za Slovence, nas pa za Slovincine. To pa seveda Razaj takrat ni vedel. In Čehi so vse Slovake, katere so našli v nemški uniformi, deloma postrelili.

Mnogo, mnogo zanimivih stvari je še pripovedoval Razaj iz izseljeniške vojne dobe. Pravi, da ima vse tozadevne podatke zabeležene in da bo še spisal knjigo o tej strašni dobi. Med drugim je pripovedoval, kako ga je njegovo poznavanje umnega čebelarstva dolge mesece obvarovalo, da mu ni bilo treba oditi na fronto. In ko je čisto h koncu le zadelo tudi njega, je on kot veren katoličan šel k spovedi k nemškemu katoliškemu duhovniku. Nikdar ne bo pozabil razočaranja, pripoveduje on, ki ga je doživel pri tej spovedi. Mesto da bi prejel utehe in tolažbe za odhod na vojno morišče, ga nemški duhovnik začne izpodbujati in rotiti, da naj ubija sovražnika, kjerkoli ga najde, naj da tudi življenje za hitlerjevo vojsko. Prav resno je nato razmišljal, ali naj bi šel še k sv. obhajilu ali ne. In ko je bil že eno leto doma in je za silo popravil po hitlerjevskem samopašnem „oskrbniku“ razdejan domačijo, mu v neki kotmirski gostilni zabrusi nek „nasprotnik“ v obraz: „Tebi je lahko, Tebe so sanirali!“ „Kaj sanirali, ko boš Ti vse reči, ki si mi jih za časa Hitlerja pokradel, prinesel nazaj, pa bom sanirani!“ mu vrže Razaj pred polno gostilno nazaj. Ko je vendar naš narodni nasprotnik končno moral priznati, koliko je „odpeljal“ od Razajevine za časa Hitlerja, je bil Prosekar tako vesel, da je plačal celo za par sto šilingov.

Danes vsled vojnih pogajanj in izseljenišтва izmučeni in živčno uničeni (sicer šele 54letni) (Nadaljevanje na 4. strani)

Letni sejem v Pliberku

V dnevih 2. in 3. septembra bo v Pliberku znani letni sejem. Vsako leto, že od davnih dni, se zbere na tem sejmu prav mnogo ljudi iz bližnje in daljne okolice. Kramarji in trgovci iz vseh krajev postavijo svoje stojnice in za zabavo z vrtljaki, gugalnicami in dru-

Slovensko prosvetno društvo „Srce“ v Dobrli vesi vabi

na prireditve šolske mladine, ki bo na malo Gospojnicu, dne 8. septembra 1951 ob 14.30 uri v Narodnem domu.

Na sporedu je: otroška igrice

Indija Koromandija

in tudi pelj in tamburali bodo otroci.

Udeležite se prireditve mladina in starejši, kjer boste deležni lepega in pristrčnega razvedrila in užitka.

Odbor.

gimi zanimivimi zabavišči je dobro poskrbljeno. V nedeljo je bolj zabavni del, šetanje in sestanek z znanci, ki ta dan gotovo pridejo v Pliberk. V ponedeljek pa je trgovanje, kupovanje in prodajanje, dovolj je na izbiro oblek in blaga, orodja, kmetijskih strojev, igrač, sladkarij, jedil, pijač in poživil in je tudi živinski in konjski sejem. Vsakdo, kdor le količkaj more od doma, se napoti ta dneva v Pliberk.

Mednarodni svedrovci na Koroškem

Orožništvo zasleduje mednarodno vlomilsko tolpo, ki že tedne obiskuje znane hotele na Koroškem. Nedavno so tatovi, ki pripadajo, kakor domnevajo navedenim zlikovcem, vdrli ne neko sobo v hotelu Werzer v Porečah, kjer so nekemu inozemskemu gostu odnesli 130.000 frankov, 2000 šilingov, zlat vžigalnik in okraske.

stri in kako je plenjala pšenica na Rezinem domu.

Ančka je skrivaj pogledovala na uro in se bala, da ni vedela zakaj. Ko je prišla krpo, se ji je začelo zdehati, da je špela skoro huda vstala in ji zamerila: „U, zaspanka! Pojdiva, Reza!“

Ančka je šla za njima z lučjo v vežo, zaklenila velika vrata, jima privoščila lahko noč in se vrnila na zadnje duri. Tamkaj je prišla zapah, da ga zarine. Toda kakor bi bil skoz zaprta vrata pogledal Janez s tistim pogledom, ki je naročal „Zaklenite!“ — je roka običala na zapahu in zapah se ni premaknil. V njej se je dvignilo neznano hrepenenje, luč v roki se ji je tresla, desnica je popustila zapah in vsa plašna je Ančka zbežala v kamrico. Tamkaj je postavila luč na mizo in sedla na skrinjo.

„Moj Bog, kaj je to!“

Roko je pritisnila na srce, ki je burno ključalo. Začela je moliti. Ali besede so tekle vse hladne in prazne, da jo je bilo sram take molitve in je nehala moliti ter naslonila laket ob posteljno končnico, si podprla glavo in ždela trudna in zbegana. Kakor motoroge pri mlinškem kolesu, po katerih se poceja pršča voda, so se vrtele zabrisane slike pred njo: Janez, ženin z bleščečimi rokavi in z rdečo žido za klobukom, kajžica na hribu, v njej bela kamrica, v kamrici nastlana postelja, svatje, harmonika in hrup, vriskanje zaplečnikov — in v izpovednici za linico siva župnikova glava in višnjeva ruta, izza katere se čuje šepetanje:

„Beži, beži, otrok moj nedolžni!“ In Mokarica na vozu se ji smehljala in, ko ji žuga, ji pomehčkuje, in Mihove kvante, grde in ostudne, da so jo bolele kakor šibe. Ančka je dotipala svetinjico na prsni in jo stiskala, kakor bi otrok prijel v strahu za materino krilo, ter jo vprašala: „Kajne, Janez je tako dober, Janez ni tak? Ah, tako ga imam rada, da se mi blede...“

Tedaj je v veži nekaj zadržalo in zašumelo. Ančka je vztrepetala na skrinji. Nato je počila kljuka pri kuhinjskih vratih, Ančka je planila k višku in hotela zakričati — tedaj se je že odprla kamrica, Janez se je smehljaj na pragu, izpod ognjenega suknjčiča je dvignil steklenico vina in ga držal proti luči.

„Ančka, nocoj ga morava — nocoj na najino srečo!“

„Kako si me prestrašil!“

Ančka je vzdihnijala in sedla na skrinjo, Janez je postavil vino na mizo.

„Ali nisi vedela, da pridem?“

„Kako bi bila vedela?“ je rekla in si mu ni upala pogledati v lice.

Janez je sedel k njej na skrinjo in se smehljajal. Beli zobje so gledali izpod navihanih brkov, suknjič mu je zdrsnil z ramen, ko je poiskala njegova roka njenih rok, in sladko, kakor ni še nikoli, je rekel:

„Anček, kako lepo lažeš! Saj si me čakala!“

Ančka ga je pogledala izpod temnih obrvi.

Ob 400-letnici slovenske knjige

Leta 1551 sta izšli prvi dve slovenski tiskani knjigi: „Abecednik in mali Katekizem“ in veliki „Katekizem“.

Duhovni velikan, ki je spisal obe knjigi v pregnanstvu v Nemčiji, je bil Primož Trubar. Rodil se je leta 1508 na Raščici na Dolenjskem, se navzel pozneje luteranskega duha na Dunaju in pri tržaškem škofu Petru Bononu, kjer se je seznanil s „Parafrazami“ slovitega filozofa in humanista Erazma Rotterdamskega. Začel je kot stolni kanonik v Ljubljani propovedovati luteranstvo „in je moral 1547 po zmagi nad škalkaldenskimi zavezniki bežati v Nürnberg, kjer je začel 1548, v Rotenburg ob Tauberi na Bavarskem svoje pisateljsko delo. Prevajal je Sveto pismo novega Testamenta in izdal l. 1582 celotno izdajo novega Testamenta s Kalendarjem. Napisal je pol stotine knjig, duhovitih prireditiv, med njimi slovensko cerkveno Pesmarico, a ko je objavil l. 1564 še Cerkovno Ordningo, gradeč slovensko luteransko cerkev, je bil spet izgnan iz domovine in je umrl 29. junija 1586 v Derendingenu pri Tübingu.

Cilj Trubarjevega dela je bil rajširjenje nove vere in gotovo mu je bil slovenski jezik sredstvo za to, kot je bil vsem protestantom drugod, zakaj narodna ideja in narodna zaveza se je prebudila šele z romantiko. Preseneča pa vendar pri Trubarju, da poudarja že v tistih časih povsod celotno slovenstvo. Že prva knjiga pravi, da je bila spisana „od aniga perjatla vseh Slouencev“. Trubarjeva knjiga je zajela tudi naš starodavni Korotan in se tam pozneje z Dalmatinom močno ukoreninila. Še danes hranijo v Ziljski dolini v Solčah Dalmatinovo Sveto Pismo v slovenskem jeziku in Koroška je dala za Dalmatinovo Biblijo 1584 tudi sodelavca, pridigarja, Janža Fašanka. Sreča je hotela, da je Trubar izbral za temelj slovenskega književnega jezika globoko, blagglasno in krasno dolcnjsko narečje, v katero so potem pisatelji drugih pokrajin vnašali svoje dragotine.

Še danes smo globoko ganjeni, ko poslušamo njegovo prošnjo iz zlate zarje, ki je zasijala po njem slovenski književnosti in se pridružujemo njegovi radosti, da se slovenski piše ino tiska: „Inu per tim vas vseh vtim Božjim Imenu zueistvo prosim ino opominam, de vi nerporei visoku zahualite Gospudi Boga, za leto dobruto ino za ta uelik dar Božji, kir se taku zdaj prou tar zastopnu ta prava stara vera vuči, inu kir se ta naš jezik tudi piše inu druka...“

Sicer pa je najboljši dokaz, da je bil Primož Trubar zaveden Slovenec in Slovan, njegova nagrobna plošča v Derendingenu, kamor bo letos šlo slovensko odposlanstvo, da se pokloni njegovim Manom. Jakob Andrej, superindendent v Trubingah, je spisal Trubarju 1586 nagrobni govor in ga izdal v knjigi z nagrobnim napisom, katerega je spesnil znameniti nemški württembergski filolog Martin Krusius, ki je vklesan na Tru-

barjevem spomeniku, ki poudarja njegovo slovenstvo:

„Vir tumulo hoc sanctus de Slava est gente sepultus.“

Slovenski prevod se glasi:

„Mož v tem grobu leži, mož svet iz slovenskega roda.“

Slovenski protestantizem je propadel, ker se je zgodilo nad njim nasilje, izginil pa je

tudi, ker mu je manjkala intuicija, ni pa izginilo Trubarjevo delo za slovensko besedo. Oče slovenskega književnega jezika je že z Abecednikom pripravil tla za slovenski prevod Sv. pisma, s katerim je hotel „en ogenj užgati“. Večno bo živelo delo tega utemeljitelja slovenskega slovstva, ki ni šlo samo v „Zarje Vidove“, ampak tudi v svetovno slavo.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

V petek, 31. avgusta:

5.50 Pet minut za kmetijsvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 11.15 Za gospodinjstvo na deželi — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 do 15.00 Poročila. Komentariji in sodobna vprašanja — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 18.00 Kmečka oddaja.

V soboto, 1. septembra:

5.50 Pet minut za kmetijsvo — 6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pestra godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 9.00 do 9.30 Iz slovenske literarne zakladnice — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 15.00 Pevska ura — 16.45 Zabavna glasba — 17.10 Zanimivosti iz Avstrije — 18.00 Nekaj za nabiralce zamk — 18.30 do 18.55 V razvedrilo za delopust,

RADIO SLOVENIJA

V sredo, 29. avgusta:

13.20 Lahka solistična glasba — 14.00 Zdravstveni nasveti — 14.10 Micka bi rada Jurka dobila... — pester spored slovenskih zaljubljenih pesmi s plošč — 18.25 S poti po jugoslovanski coni STO — 18.40 Koncert violinista Maksa Paulina, pri klavirju Pavel Sivic — 19.10 Vesele slovenske popevke — 21.00 Ivan Tavčar: Visoka kronika (slušna igra) — 23.15 Tudi na vas nismo pozabili — ljubitelji operetne glasbe.

V četrtek, 30. avgusta:

5.25 Polke in valčki — 6.15 Slovenske narodne in umetne pesmi — 12.00 Priljubljeni slovenski napevi — 13.00 Gospodinski nasveti — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 14.15 Kulturni pregled — 18.30 Pevski zbori naših sindikalnih kulturno-umetniških društev vam bodo zapeli — 20.15 Znane melodije iz filmov in operet — 21.00 Zene v življenju velikih umetnikov: Clara Wieck.

V petek, 31. avgusta:

6.15 Pisan glasbeni spored s plošč, vmes gospodinski nasveti — 13.00 Potujte z nami po svetu v glasbi — 14.30 Mali ansambli izvajajo zabavno glasbo — 18.00 Partizanske pesmi — 18.30 Melodije iz baletov — 19.10 Zeleli ste — poslušajte! — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled Egon Tomca — 20.15 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije — 21.00 „Svet v satiri in humorju“.

V soboto, 1. septembra:

5.25 Slovenske narodni pesmi — 13.00 Pisan spored slovenske narodne in umetne glasbe — 14.40 Lahka solistična glasba — 18.10 Hrvatska narodna glasba — 18.30 Oddaja za pionirja — 19.10 Drobne skladbe velikih mojstrov — 20.00 Okrogle, otožne, poskočne za ples, pa pesmice

„Ali si huda?“

Ančka mu ni odgovorila, samo odkimala mu je.

„Prinesi kozarca. Vince je sladko, nalašč zate. Za neveste.“

Natočila sta, trčila, se pogledala in izpila.

„Čakaj!“

Ančka je odprla skrinjo. Velik kos šarklja se je zasvetil v njej.

„Prigrizni! Vidiš, tega sem čisto sama spekla in mama so rekli, da bi ga ne bili bolje.“

Janez je ugriznil in jedel.

„Ali mi ga boš privoščila, ko bova tamle gori — v beli kajžici?“

„Kadar ga boš zaslužil.“

„O, potem bom jedel samo šarkelj!“

„Ne verjamem. Obetaš, seveda, vsak obeta, potlej pa vse pozabi.“

„Ančka, za prmej — —“

Dekle mu je pritisnilo roko na ustnice.

„Ne kolni in ne prisegaj!“

„Kakor rečeš, kakor ukažeš. Ne bom klet in ne bom prisegal — pijva nevestica!“

Janez je vrgel od razposajenosti klobuk v strop in šel točit.

„Močno je to vino.“ je opozorila Ančka, ki ji je lice gorelo od prvega kozarca.

„Močnejši smo mi. Ha, Ančka —“

Janez jo je dvignil pod strop kakor otroka.

Nato sta pila, prigrizovala šarkelj, ura je pa tekla.

Ko je Janez šel natočit zadnji čaši, se je nekoliko opotekel.

Toda ne on, ne Ančka se nista tega ustrašila; zasmejala sta se.

Pa zadnjih čašah sta se oba kakor zresnila. Strmela sta na belo steno, obeh misli so bile strnjene, molčala sta, a sklenjene roke so se dobrikale in pogovarjale. Tu in tam sta pretrgala molk in govorila šepetaje, kakor bi ju bilo nečesa groza. Oba sta čutila, da se nekaj maje in ziblje, da pada nanju izpod stropa kakor črna, mrežasta perut. Niti tega nista opazila, da lučka pojema, da komaj še brli. In preden sta se zavedala, se je dvignil zubelj še enkrat, vztrepetal in ugasnil. Vse je zamigotalo po sobi v zadnji jasnini; bela kamrica se je zavila v črno noč.

Ko je odbilo polnoči, se je nekdo pod Ančkinim oknom zakrohotal, kakor da mu je sam satan posodil usta in glas.

Janez je skočil k višku in hipoma sta sredi sobe. Niti „lahko noč“ ni rekel Ančki. Izmuznil se je iz sobe po tatinsko in prvič v življenju ga je bilo groza. Vežna vrata so polahko zadržala, nato je k njim pritapljala Ančka v mrzli vročici, otipala zaph in ga zarinila. Omahovaje se je vrnila v noč, se spet dotipala do postelje, legla in v brezčutni omtotici zaspala, kakor bi se pogrezala in padala v globočino.

Janezu se je zdelo, da je videl bežati črno senco čez vrt. Ali ni ga mikalo čez njo. Po prstih je šel čez dvorišče in izginil v hlevu.

(Dalje)

gozdu, se Razaj obrne in de: „Vidiš, vse to, od tukaj in čez vse polje in gozdove tja do navpičnih skal nad Hodišami in Skofičami, vse to je naše. In to naj da pustim, da pride v tuje roke? Vse to, kar so moj oče in moj stari oče s tako skrbjo, takim trudom in takšno ljubeznijo negovali in ohranili? Da, hčerki (in ko ju imenuje, mu zablestijo oči v nepoznani sreči), oni visita kljub splošnemu begu današnje mladine iz domače grude v mesta, z vsem srcom na domači zemlji. Najzapeljivejše vabe ju ne morejo odtrgati od domače hiše. Pa bo spet kak moj vnuk kedaj gospodar na Razajevem kot sem danes jaz in kot so bili vsi moji predniki več sto let nazaj“, zaključil za slovo Prosekar in mi trdo in prijateljsko stisne roko ob najinem razhodu ob meji.

Vernik

Zvišanje rent za oskrbo žrtev

Vsi ki prejemajo rente za oskrbo žrtev, se opozarjajo, da se avtomatično zvišanje rent izvede samo na podlagi temeljne rente. Oni pa, ki prejemajo dodatno rento, morajo v smislu šeste novele zakona o oskrbi žrtev za zvišanje posebej zaprositi pri uradu koroške deželne vlade, oddelek VIII. Zato je važno, da se vsak rentnik v svojem uradenem odloku o renti prepriča, če prejema samo temeljno rento ali tudi dodatno rento.

V Evropi kaže letina dobro

Charles Brannan, ameriški poljedelski minister, je v zadnjih tednih obiskal več evropskih držav in izjavil, da po poljedelska proizvodnja v Evropi krila letos približno 60 odstotkov potreb. Zahodna Evropa bo pridelala 80 do 85 odstotkov hrane, ostalih 15 odstotkov pa bodo morale dobaviti ZDA. Brannan je tudi izjavil, da je zagotovil vladnim funkcionarjem v državah, katere je obiskal, da bodo ZDA krile njihove potrebe po bombažu.

Britanski uvoz lesa

Velika Britanija je največja uvoznica lesa na svetu, zato je tamkajšnji tržni položaj glede lesa velikega pomena za lesno izvozno trgovino. Uvoz rezanega lesa se je letos podvojil v primeri z lanskoletnim ter dosegel predvojno raven. Predvidevajo, da bo do konca leta mogoče ustvariti rezervne zaloge, zlasti ker je poraba lesa v Angliji zaradi oblastnih ukrepov izpod normalne potrošnje. Predvidoma bo uvoz presegal za 100% boljši tekoči konzum.

Uvoz iz dolarskega in vzhodnega področja je še pod državno kontrolo. Pretekli mesec je Anglija zaključila s Sovjetsko zvezo dobavo 590.000 m³ v vrednosti 10 milijonov funtov sterlingov. Do 1. septembra ima Anglija opcijo za nadaljnjih 290.000 m³. Izvršitev te pogodbe zavisi predvsem od transportnih možnosti, ker prihaja les iz arktičnih predelov Sovjetske zveze. Medtem, ko so cene drugim surovinam padle, vstaja les na sedanjih notacijah, kar pomeni, da so cene za les še enkrat večje v primeri s cenami pred korejskim spopadom.

Slovenski kinoprojektorji so dobili prve inozemske kupce

V tovarni finomehanika in elektrotehnike „Iskra“ v Kranju že več let izdelujejo zelo dobre kinoprojektorje, ki so jih doslej uporabljali za domače potrebe, saj je številno kinematografov po osvoboditvi v Jugoslaviji zelo naraslo. Povsod so se domači kinoprojektorji zelo dobro izkazali. Da so ti izdelki res dobri, še bolj potrjuje ponudba, ki jo je tovarna „Iskra“ dobila nedavno iz Avstrije. Prvo naročilo se glasi za deset kinoprojektorjev ter obenem navajam, da bodo temu naročilu sledila nadaljnja po 100 kinoprojektorjev mesečno. S tem se odpirajo kranjski tovarni „Iskri“ široka vrata v svet s kinoprojektorji katerih kakovost so pravilno ocenili tudi v tujini.

Praktični nasveti

Smolo spraviš hitro z rok, če jih nekoliko otreš z mastjo ali surovim maslom. Pétrolej je prav tako dober.

Zlati okvirji se bodo spet svetili, če jih odrgneš z zmesjo jajčjega beljaka in soli. Potem jih krepko otreš z usnjem ali pa z mehko krpo.

Če hočeš, da stoli ne bodo delali nadležnega ropota, jim na noge pribij kosček klobučevine.

Če se obleka začne svetiti jo skrtaj s salmijakovo vodo, položi čez njo sukno in zlikaj do suhega.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.